

Una caixa d'eines. Les arts en el context social

Publicat per [Interacció](#) [1] el 23/07/2018 - 08:26 | Última modificació: 23/07/2018 - 08:47

1 f. [LC] [EI] Instrument manual, com el martell, la serra, la llima, el càvec, la pala, etc., usat per a facilitar operacions mecàniques. *Eines de fuster, de manyà.*

2 f. [EI] Peça que en una màquina actua directament sobre el material que es vol modificar.

Un martell és una eina. Serveix, per exemple, per clavar un clau a la paret. Més enllà de ser útil per fer bricolatge, un martell no té més funcions, encara que potser els més agosarats potser s'atreviran a usar-lo per obrir nous, amb el perill d'esmicolar la closca i el fruit. Podem dir el mateix del ribot i de les tisores: són eines del fuster o del sastre. En el món digital tenim una altra mena d'eines, com els programaris d'edició d'imatges o les aplicacions web per canviar els formats dels arxius. Però podem posar l'art al mateix nivell? **L'art pot ser una eina en contextos socials? O l'art ja és pròpiament social?** Fer-se aquestes preguntes implica parlar de **mediació artística**. Aquest era el tema de la jornada que es va celebrar el dijous 19 de juliol a l'[Arts Santa Mònica](#) [2]. El títol: "[Les arts en el context social](#) [3]".

La jornada organitzada pel [CoNCA](#) [4] i la [Universitat de Barcelona](#) [5] volia aprofundir en el **significat** i les **implicacions** de la mediació artística. Ara bé, la definició del terme que vehiculava el relat de les conferències no s'adequava als paràmetres de la teoria de l'art. Si més no, no coincidia amb les idees que el crític Oriol Fontdevila va plasmar a "El arte de la mediación", de les quals vam parlar a l'[entrada](#) [6] del 19 de juny. En aquest sentit és interessant recuperar un fragment del llibre:

En la mediación es donde las agencias se encuentran, luchan, colaboran, intercambian y, lo que es más importante, donde se diferencian y se constituyen en tanto que identidades singulares. En la mediación es, pues, donde el arte encuentra la posibilidad de ser disruptivo, a la vez que la posibilidad de sustentarse en tanto que convención.

Aquest no és el tipus de mediació que es va tractar a la jornada. De fet, la primera intervenció va anar en aquesta línia. [Daniel Gasol](#) [7] va presentar la recerca que s'està duent en aquest camp. El text que va llegir deixava clar que **no compartia la idea de mediació** que s'exposava. Des del seu punt de vista, l'art és una **via de diàleg** i presentar-lo com una eina resulta reduccionista. Així, va remarcar que la mediació és una zona de conflicte positiu constant; pretendre que a través de la mediació se solucionin els conflictes és ingenu. Per tant, "**no existeix l'art de la mediació, perquè l'art ja és la pròpia mediació**". Gasol, en conseqüència, va problematitzar la instrumentalització de l'art amb finalitats socials.

Després de la lectura del seu text, Gasol va marxar i va donar pas a la pedagoga i escriptora [Anna Forés](#) [8]. D'entrada, Forés es va declarar una ignorant sobre mediació artística, segurament en resposta a la ponència anterior. A continuació, la professora de la Universitat de Barcelona va delectar els assistents amb una [TED Talk](#) [9] participativa en què abordava un dels seus temes predilectes: la **resiliència**. La ponència va subratllar de quina manera **la mediació artística permet processos transformadors per resoldre conflictes, traumes o situacions complicades**. El to de la jornada havia passat de la nit al dia. Forés va desgranar els elements claus de la resiliència posant exemples d'activitats artístiques, com ara la cançó de [Los Resilientes](#) [10] o "[la casita](#)" de [Vanistendael](#) [11]. Així, per Forés **l'art és l'instrument per transformar el dolor o l'adversitat en bellesa**: en aquest sentit va fer servir la metàfora de la perla, creada per una ostra quan es vol protegir d'un gra de sorra. Al final de la seva exposició els assistents ens vam reunir en grups de deu per plasmar gràficament en unes boletes de paper què enteníem per resiliència.

Un cop acabada la pausa de l'esmorzar, va començar l'exposició de **casos pràctics**. [Ramon Castells](#) [12], responsable d'estudis del CoNCA, va introduir la presentació d'una sèrie de projectes que són exemples de **bones pràctiques**. En general, l'eix sobre el qual pivotava la jornada eren les **arts plàstiques**, sobretot pictòriques. En primer lloc, amb el títol "Art de carrer i intervenció social" es va parlar de dos projectes amb l'art mural com a protagonista.

Penelles "el poble de les pintures"

És així com els mateixos veïns l'anomenen ara. Aquest poble de la plana de Lleida, entre Tàrraga i Balaguer, **s'ha situat al mapa** gràcies al [Gargar](#) [13], un **festival d'art mural** nascut el 2016 de la mà de la néta del metge del poble, [Mar López-Pinto](#) [14], i a través de l'empresa de disseny [Binomic](#) [15]. L'objectiu del projecte era **revitalitzar** aquesta població de la Noguera de menys de 500 habitants a través del grafit, convidant artistes locals i internacionals. Després de tres anys, **ho han aconseguit**: s'ha reactivat el poble amb nous locals i fins i tot els seus habitants, la majoria dels quals ronden els setanta anys, han començat a aprendre anglès per poder parlar amb els artistes vinguts d'arreu. Qui sap fins on pot arribar la promoció turística de la petita Penelles: què faran quan no quedin més parets per pintar? De moment però, entre els seus propers reptes es contempla **formar els penellencs i penellenques perquè perdin la por a l'esprai**.

El mural col·lectiu, reivindicatiu i plural

Al barri de [Can Serra](#) [16], a l'Hospitalet de Llobregat, entitats i veïns treballen conjuntament en la construcció d'una pintura mural, per transformar l'espai des de i al servei de la comunitat. La [Fundació Contorno Urbano](#) [17], en un dels seus projectes d'intervenció social a través del grafit, té la voluntat de generar espais de trobada i de memòria pels veïns que defineixin i creïn una identitat col·lectiva. Una bona part del veïns s'implica en tot el procés, durant el qual se seleccionen moments concrets de la història del barri, es dissenya l'esbrossat, es prepara tota la logística i finalment es pinta de manera conjunta el mur de la plaça en què joves i grans conviuen

diàriament. La tríada ciutat, art i persones és la clau de l'èxit dels projectes de [Contorno Urbano](#) [18], tal com va exposar el seu president, [Esteban Marín](#) [19].

Per acabar la jornada, cinc dones damunt l'escenari presenten **quatre projectes** en una taula rodona amb el títol "Les arts com a eina d'intervenció social".

Fina Alert, ens explica què és el [Susoespai](#) [20], que va embrionar al [MNAC](#) [21], però per manca de suport es va haver de reinventar. Avui, l'associació que n'ha sorgit s'integra dins la coordinadora d'entitats del Poble-sec. Aquest espai busca **generar un entorn de llibertat dins l'àmbit de la salut mental** on poder treballar la pràctica artística lluny de la teràpia, de manera que els seus participants s'apoderin.

Tot seguit, Montse Bobés va presentar [Educo](#) [22], una ONG que per assolir els seus objectius, entre altres eines, utilitza les pràctiques artístiques per abordar la resolució de conflictes i generar un millor clima de treball. El projecte [Educart](#) [23] pren l'art com a eina per **incidir positivament en l'apoderament i la resiliència dels infants** en situació vulnerable, tant de forma individual com col·lectiva. En aquest cas, l'art provoca una sèrie de canvis que augmenten l'autoestima dels nens i nenes; per tant, transforma completament el seu entorn social. Un dels projectes inclosos a Educart és l'art de fer sonar la pilota de [Basket Beat](#) [24] que ja vam presentar a [Basket, Arts i comunitat](#) [25].

Les arts visuals també hi pinten alguna cosa en espais de diversitat com en el cas del [Casal Lambda](#) [26], en el qual treballa l'educadora social Begoña Trujillo. Trujillo recalca la importància del procés per damunt del resultat, sobretot en el seu treball amb grups LGTBI, on les arts esdevenen l'excusa per tractar tots aquells temes que preocupen als participantas; val a dir que aquestes activitats sovint es fan amb una psicòloga per tal d'abordar les problemàtiques en profunditat.

Finalment [Eva Vilanova](#) [27] presenta [Tiretades](#) [28], un dels projectes d'[Arts&Coop](#) [29], que se centra en l'art com a eina per afavorir el benestar i la recuperació de persones, sobretot infants, que viuen ingressades en un hospital. I per tancar la taula rodona, Ascensión Moreno **resumeix la idea de mediació artística** que dibuixen aquestes iniciatives: amb aquests tallers no es formen artistes, es millora la vida de les persones i les comunitats; els mediadors acompanyen en un procés de creació artística sense ser terapeutes. Per això Moreno demana que se segueixi investigant quines eines són les més adequades i de quina manera es pot avaluar l'impacte de la mediació artística.

En definitiva, la jornada va ser una exposició de projectes en què **l'art serveix per transformar la societat**. Les iniciatives que van desfilar per l'escenari de l'Arts Santa Mònica van demostrar que **l'art té un potencial enorme**. Certament, les propostes artístiques i creatives tenen un impacte d'allò més positiu en diversos col·lectius i contextos (salut mental, hospitals, LGTBI, infants vulnerables, etc.). Si a l'art li demanem que ens emocioni, que ens conngui, que no ens deixi indiferents, en aquest cas ho aconsegueix amb escreix. Ara bé, l'art és només una eina? Com deia Gasol, no és una mica reduccionista? El contrast entre la primera conferència i la resta va posar de manifest el problema de fons: una **confusió terminològica** que ens fa anar de bòlit. **De què parlem quan diem "mediació artística"**? És un concepte de la teoria de l'art o és una manera d'intervenir en realitats socials o personals diverses? Caldrà que ens posem d'acord. Potser necessitem un procés... de mediació.

[Inicieu sessió](#) [30] o [registreu-vos](#) [31] per a enviar comentaris

Etiquetes: Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (Catalunya)

Etiquetes: espais d'exposicions

Etiquetes: arts plàstiques i visuals

Etiquetes: inclusió

Etiquetes: impacte

Etiquetes: cohesió social

Etiquetes: mediació

Etiquetes: resiliència

- [32]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2018/arts-context-social>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <http://artssantamonica.gencat.cat/ca/>

[3] http://conca.gencat.cat/web/.content/arxius/ambits_actuacio/jornades/VjmaArts_programa_dina4.pdf

[4] <http://conca.gencat.cat/ca/inici>

[5] <http://www.ub.edu/web/ub/ca/>

[6] <https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2018/mediant-mediacio>

[7] <https://twitter.com/DanielGasol>

[8] <https://annafores.wordpress.com/>

[9] <https://www.youtube.com/watch?v=2kVmSwhqyxg>

[10] <http://amica.es/es/presentacion-de-grupo-de-amica-los-resilientes/>

[11] http://www.ub.edu/web/ub/ca/menu_eines/noticies/2011/Entrevistes/stefan_vanistendael.html?

[12] <http://www.gestorcultural.org/qui-som/perfil/ramon-castells-ros-90>

[13] <http://www.gargarfestival.com/>

[14] <https://interaccio.diba.cat/members/lopezpm>

[15] <http://www.binomic.cat/about-us/>

[16] [https://ca.wikipedia.org/wiki/Can_Serra_\(l'27Hospitalet_de_Llobregat\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/Can_Serra_(l'27Hospitalet_de_Llobregat))

[17] <http://www.contornurbano.com/>

[18] https://twitter.com/contorno_urbano

[19] <http://www.contornurbano.com/es/fundaciocontornurbano2/equip-de-treball/>

[20] <http://www.susoespai.org/susoespai/>

[21] <http://www.museunacional.cat/ca>

[22] <https://www.educo.org/>

[23] https://www.educo.org/Educo/media/Documentos/educart_triptic_definitiu.pdf

[24] <http://www.basketbeat.org/>

[25] <https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2018/basket-arts-comunitat>

[26] <http://www.lambda.cat/>

[27] <https://twitter.com/sericholeva>

[28] <http://artandcoop.org/tiretades/>

[29] <http://www.artandcoop.org/>

[30] <https://interaccio.diba.cat/>

[31] <https://interaccio.diba.cat/form/alta-comunitat>

[32] <https://interaccio.diba.cat/node/7714>